

V Brně, kde Boleslav Bárta později žil, za ním na demonstrace přicházelo i 20 tisíc lidí. Společně živilo myšlenku větší samostatnosti Země moravskoslezské, která měla být třetím článkem v československé federaci. | foto: ČTK

Před 30 lety zemřel bojovník za Moravu, který chtěl federaci tří zemí

- úterý 8. června 2021

Boleslav Bárta usiloval o větší samostatnost Moravy a Slezska i o lepší psychologickou péči. Za Bárty dosáhlo moravistické uskupení na počátku 90. let největšího politického úspěchu, když jeho zástupci zasedli i ve federálním shromáždění.

Jsem zplnomocněn účastníky dnešní schůzky oznámit, že v půl druhé, bez jakýchkoli předběžných známek nemoci nebo nevolnosti, ke konci svého poklidného diskusního vystoupení dostal srdeční nevolnost pan poslanec Boleslav Bárta a krátce před třetí hodinou zemřel.

Tak promluvil Václav Havel k televizním kamerám vpoledvečer 31. května 1991 po jednání špiček českých a slovenských politických stran ve slovenských Budmericích. Bártovi bylo teprve 62 let, ale už měl za sebou několik infarktů, a dokonce i klinickou smrt. Další ze série infarktů, který přišel při jednání o budoucnosti československého státu, se pro něj stal osudným.

A stejně tak pro budoucnost moravskoslezského území. S Bárto, tehdejším předsedou moravského patriotského politického uskupení, totiž odešly i chuť a vůle k prosazení větší autonomie území vůči Čechům a Slovensku.

„Boleslav Bárta byl prvním předsedou Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnosti pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS). Pod jeho vedením v letech 1990 a 1991 dosáhlo moravské hnutí největších úspěchů a dodnes je uctíván jako jedna z nejvýraznějších osobností moravského patriotismu,“ shrnul politolog Miroslav Mareš z brněnské Masarykovy univerzity.

Založil první dětskou poradnu

K politice se však muž, který dětství prožil v Šebetově na Blanensku, dostal oklikou. V mládí přišel o otce a při studiu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity si musel na nočních směnách vydělávat, aby se uživil. Do vyšších kruhů pronikl i díky své odborné práci na poli psychologie. Kolegové ho dodnes vnímají jako jednu z nejvýraznějších poválečných osobností oboru.

„Jeho vědecký a praktický záběr byl široký. Přednášel fyziologickou psychologii, obecnou psychologii, srovnávací psychologii, zejména však psychopatologii a klinickou psychologii. Byl činný jako překladatel a odborný recenzent. Napsal a vydal desítky odborných prací,“ shrnuli psychologové Jiří Dan a Karel Plocek ve vzpomínce vydané u příležitosti Bártových nedožitých pětadesátin.

Největší zásluhy si Bárta získal v oblasti psychologického poradenství. Založil a do provozu v říjnu 1958 uvedl první tuzemskou psychologickou poradnu. Ta dodnes stojí a funguje jako pedagogicko-psychologická poradna na původním místě v brněnské Zachově ulici. A v Československu se k ní, za Bártova přispění, přidávaly další.

„Už tehdy dokázal, že jedna koruna investovaná do psychologického pracovního místa přinese padesát korun zisku společnosti. Přinášel argumenty ve prospěch psychologické pomoci dětem nadaným, avšak vyrůstajícím v prostředí s nižší vzdělanostní úrovní,“ vyzdvihli psychologové s tím, že jedním z hlavních úkolů poraden bylo posuzování vzdělavatelnosti dětí.

A dokázal to i přesto, že pro tehdejší komunistické špičky se stal nepohodlným. Po pražském jaru mu bylo znemožněno stát se docentem a musel opustit místo na univerzitě i to ředitelské v poradně. Nesměl ani publikovat a chodit na odborné konference nebo semináře. Režim mu bránil účastnit se přednášek v cizině, a dokonce se musel vzdát autorství některých výchovných metod, které dříve publikoval.

Moravismus ho dostal na seznam StB

Celý svůj život v sobě Bárta živil lásku k moravství, zajímal se o historii Moravy a trápil se tím, že poválečné uspořádání krajů nerespektovalo historické hranice. V době politického rozvolnění na konci šedesátých let se Bárta činil ve Společnosti pro Moravu a Slezsko (SMS), která si dala za cíl zrovnoprávnit význam a samostatnost Moravy vůči dalším částem republiky. Jenže po příchodu „sprátelených vojsk“ byl se všemi snahami konec a Bárta se dostal na seznam StB.

Patriotismus a angažovanost Bártu po sametové revoluci vynesly do nejvyšších politických kruhů. A SMS se změnila v politické hnutí. „Moravská problematika, založená především na pocitu dlouhodobého podceňování postavení Moravy a Slezska v rámci celého státu, byla

jedním z nejnápadnějších obnovených polistopadových témat,“ připomněla politoložka Pavlína Springerová.

Politik Bárta si příznivce pro svou myšlenku hledal na demonstracích a setkáních. „Byl charismatickým řečníkem a svou vizí ‚národa Cyrila a Metoděje‘ dokázal strhnout davy na náměstích moravských měst,“ poukázala Springerová. Za větší samosprávu někdejší Země moravskoslezské se demonstrovalo v Olomouci, Ostravě, Brně i dalších městech.

Na demonstrace mu chodily tisíce lidí

Scházely se při tom tisíce lidí, nejpočetnější bývaly sešlosti v Brně. HSD-SMS uspělo i ve volbách v roce 1990, šestnáct zástupců zasedlo ve Federálním shromáždění. Vodu na mlýn přidalo i sčítání lidu v roce 1991, v němž se k moravské či slezské národnosti přidalo asi milion a čtyři sta tisíc lidí z 15,5 milionu obyvatel Československa.

Politické špičky musely státní uspořádání řešit, proběhlo několik velkých zasedání a jednání a existovaly čtyři varianty, jak federaci ústavně zakotvit. Jedním z takových zasedání bylo právě – pro Bárta osudné – zasedání v Budmericích. Bártova poslední slova mířila k politikům, obhajoval jimi svou vizi trojfederace, kdy vedle Slovenska a Česka měla větší samosprávu pod vlastní kontrolou i moravskoslezská část území.

„Když skončil svůj projev, usedl a umřel. Poznal jsem to až po jisté době. Bylo mi totiž podivné a nepříjemné, že jeho hlava spočinula na mém rameni. Odtáhl jsem se na druhou stranu a poslanec Bárta se skulil na zem. Už ho nevzkřísili,“ vzpomínal na Bártův skon historik a tehdejší poslanec Emanuel Mandler.

Po Bártovi popularita hnutí upadla

Po smrti Bárty muselo hnutí vybrat nového předsedu, jenže hnutí bojovalo s nedostatkem výrazných osobností. Nakonec se role chopil právník Jan Kryčer, ale popularita hnutí upadala, jeho členové odcházeli a při volbách v roce 1996 moravisté definitivně pohořeli. A hnutí se rozpadlo.

Bárta si však dodnes připomínají strany, které na HSD-SMS ideově navázaly. „Jeho velký a nesporný význam je v tom, že myšlenku a téma moravanství udržoval při životě celé poválečné období a po sametové revoluci ho zase dokázal obnovit, vynést k diskusi,“ shrnul předseda Moravanů Ctirad Musil.

Koneckonců, i na Bártově hrobě na Ústředním hřbitově v Brně je vytesaný epitaf „Zemřel v boji za obnovu zemské samosprávy Moravy a Slezska“.